

Konec zákonné koncentrace řízení?

Nejvyšší soud navrhuje zrušení § 118b o. s. ř.

Zákonná koncentrace civilního sporného řízení zakotvená v § 118b o. s. ř.¹ patří mezi procesní instituty, jejichž smysl a opodstatnění zůstávají v české justici předmětem dlouhodobé diskuse. Tato diskuse dostala v nedávné době novou dimenzi, když Nejvyšší soud navrhl Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky zrušit ustanovení § 118b o. s. ř. a § 114c odst. 5 o. s. ř. (dále jen „Návrh“). Podle Nejvyššího soudu současné znění § 118b o. s. ř. neobstojí v testu proporcionality a představuje zásah do základních práv účastníků řízení, zejména do práva být slyšen (čl. 38 odst. 2 Listiny)² a zásady rovnosti účastníků řízení (čl. 96 odst. 1 Ústavy).³

Tento článek nejprve stručně shrnuje průběh řízení, v němž byl Návrh podán, a odůvodnění, o němž Nejvyšší soud svůj Návrh opírá. Následně předkládá vlastní právní posouzení předmětné argumentace a dospívá k závěru, že zrušení § 118b o. s. ř. není odůvodněné.

Průběh řízení předcházející podání Návrhu⁴

Žalobkyně se domáhala určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru. Zaměstnavatel (žalovaný) odůvodnil výpověď organizační změnou spočívající ve zrušení její pracovní pozice. Krátce po skončení pracovního poměru však zaměstnavatel dle tvrzení žalobkyně začal přijímat nové zaměstnance na obdobné pracovní pozice, které byly dle tvrzení žalobkyně totožné s tou, kterou původně u zaměstnavatele vykonávala.

Soud prvního stupně žalobu zamítl s tím, že k datu výpovědi nebylo prokázáno přijetí nových zaměstnanců na původní oddělení žalobkyně. Krajský soud tento závěr zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

Soud prvního stupně po zrušujícím rozhodnutí odvolacího soudu na nově nařízeném jednání opětovně poučil účastníky řízení dle § 118b o. s. ř. a poskytl jim lhůtu k doplnění tvrzení a navržením důkazů v souvislosti s nově tvrzenou skutečností žalobkyně v odvolacím řízení, že výpověď obdržela mimo jiné z důvodu svého věku, a jednalo se tak o diskriminační jednání ze strany zaměstnavatele.

Žalovaný následně ve svém podání uvedl, že námitka údajné diskriminace v této fázi řízení již není přípustná, neboť žalobkyně tuto námitku vznesla poprvé až v odvolání, tedy po (původní) koncentraci řízení. Soud prvního stupně ji proto jako opožděnou nepřipustil a žalobu znovu zamítl.

Odvolací soud následně tento závěr potvrdil, neboť zrušující rozhodnutí odvolacího soudu samo o sobě koncentraci řízení neprolamuje a v projednávaném sporu nebyl dán důvod aplikovat některou z výjimek z koncentrace řízení stanovených § 118b o. s. ř. Na uvedeném závěru přitom nic nemění ani nesprávné

opětovné poučení soudu prvního stupně o koncentraci řízení.

Shrnutí odůvodnění Návrhu⁵

Nejvyšší soud ve svém odůvodnění Návrhu na zrušení ustanovení § 118b o. s. ř. zdůrazňuje, že právo na přiměřenou délku řízení je legitimním cílem koncentrace řízení, avšak nesmí ho být dosaženo na úkor základních procesních práv stran, především práva být slyšen a zásady rovnosti účastníků řízení.

Nejvyšší soud upozornil, že aktuální znění § 118b o. s. ř. uplatňuje paušální zákaz přihlížet k opožděným tvrzením a důkazním návrhům účastníků, a to bez vazby na reálně hrozící průtahy. Takový paušální zákaz podle Nejvyššího soudu není primárně cílen na situace, kdy koncentrace řízení brání účelnému vedení řízení, ale spíše penalizuje pozdě uplatněné skutečnosti a důkazní návrhy, které by mohly mít zásadní vliv na rozhodnutí soudu, a přitom by nezpůsobily významné průtahy řízení.⁶

Aktuální znění ustanovení § 118b o. s. ř. podle Nejvyššího soudu nepřiměřeně

upřednostňuje zrychlení civilního řízení před úplným zjištěním skutkového stavu, spravedlivým projednáním věci a věcně správným rozhodnutím.⁷

Současná úprava dle Nejvyššího soudu neumožňuje soudu reagovat na vývoj řízení a provedené dokazování a případně prolomit účinky již nastalé koncentrace. Soud tak nesmí přihlížet k později uplatněným skutkovým tvrzením či důkazním návrhům bez ohledu na důvod jejich opožděného předložení, a to ani tehdy, pokud s jejich provedením souhlasí druhá procesní strana.⁸

Takto striktní znění § 118b o. s. ř. má podle Nejvyššího soudu za následek taktizování stran, nerovné možnosti účastníků reagovat na nepředvídatelný průběh dokazování a nejednotnou soudní aplikaci, což zvyšuje právní nejistotu na straně účastníků a snižuje důvěru veřejnosti v soudnictví.⁹

Podle Nejvyššího soudu proto současné znění § 118b o. s. ř. neobstojí v testu proporcionality, neboť dosahuje svého cíle (zabránění průtahům řízení) nepřiměřeně na úkor práva účastníků na spravedlivý proces (soudní ochranu) a potlačuje jej ve značné míře tak, že zabraňuje úplnému zjištění skutkového stavu a věcně správnému rozhodnutí ve věci. Podle Nejvyššího soudu však tohoto legitimního cíle lze dosáhnout i šetrnějšími prostředky, které představují méně intenzivní zásahy do základních práv účastníků

řízení a které jsou navázány na skutečně hrozící průtahy v řízení.¹⁰

Právní posouzení argumentace Nejvyššího soudu

Argumentace Nejvyššího soudu bezesporu stojí na zásadách, které jsou pro spravedlivý proces ve sporném řízení zcela klíčové. Nelze zpochybnit, že právo být slyšen a zásada rovnosti účastníků představují základní pilíře civilního procesu, a taktéž platí, že zrychlení civilního řízení nesmí být dosahováno na úkor věcné správnosti rozhodnutí a procesních práv stran. Je však třeba současně postavit do popředí i další ústavně zakotvené zásady, zejména zásady dispoziční, projednací a právní jistoty.

Ústavní soud ostatně v ustálené judikatuře zdůrazňuje, že právo na soudní ochranu není absolutní a podléhá zákoným omezením vtěleným do procesních předpisů; žádné z těchto omezení však nesmí být nepřiměřené a nesmí narušovat podstatu chráněného základního práva, přičemž zákonodárci přísluší při tvorbě procesních pravidel určitý prostor pro uvážení, pokud sleduje legitimní cíl.¹¹ Zároveň platí, že dodržování formalizovaných zákonných postupů je nezbytné, neboť omezuje libovůli soudů a zajišťuje rovnost zbraní účastníků řízení, efektivní rozhodnutí sporů v přiměřené lhůtě a respekt k soudům.¹² Následující část se proto zaměřuje na posouzení § 118b o. s. ř. optikou testu proporcionality.

Test proporcionality

Kritérium vhodnosti.

Zákonná koncentrace řízení je způsobila dosáhnout sledovaného cíle, neboť existuje přímá a ověřitelná vazba mezi pravidlem koncentrace a zkrácením délky civilního sporného řízení. Je přitom příznačné, že zavedení prvků koncentrace řízení do občanského soudního řádu nebylo nahodilé – reagovalo na dobře zdokumentovanou praxi, v níž zástupci účastníků si nezřídka „šetřili“ či „schovali“ některé důkazy či návrhy až „do druhého kola“, neboť až do novely č. 30/2000 Sb. jim v tom nic nebránilo a v odvolacím řízení pak platil princip plné apelace s neomezenou možností uvádět novoty.¹³ Zákonodárce novelou č. 30/2000 Sb. výslovně identifikoval jako jeden z hlavních cílů reformy zkrácení délky civilních sporů a posílení odpovědnosti prvostupňového řízení za úplné zjištění skutkového stavu.¹⁴ Vhodnost institutu jako takového ostatně Nejvyšší soud sám nezpochybňuje.

Kritérium nezbytnosti.

Nejvyšší soud navrhuje jako méně omezující alternativu zavedení soudcovské diskrece umožňující prolomit koncentraci v případech, kdy pozdě uplatněná tvrzení průtahy nezpůsobí. Takové řešení však ve skutečnosti není alternativou šetrnější z hlediska základních práv, nýbrž alternativou generující nové a závažnější problémy – zásadní nepředvídatelnost procesního postupu, nejednotnost aplikace a nárůst sporů o to, zda soud svou diskreci

Německé právo pro české podnikatele – časté problémy a jejich řešení

Sousední trh s vysokou kupní silou láká, ale hrozba Abmahnung a přísnější pravidla dokážou expanzi prodražit. Na co si dát pozor při založení GmbH, zaměstnávání i prodeji přes e-shop?

vykonával správně. Je přitom příznačné, že komentářová literatura upozorňuje na to, že soudy samy o sobě mají tendenci zákonnou koncentraci obcházet – například tím, že o koncentraci účastníky nepoučí, nebo tím, že první jednání neodročí, ale formálně jen přeruší, přičemž takový postup je v rozporu s tím, že zásada koncentrace řízení je zákonný zákaz adresovaný soudem, nikoliv prostor k uvážení soudce (materiální vedení řízení soudem, tj. aktivní vedení dokazování soudem, zejm. prostřednictvím poučovací povinnosti dle § 118a o. s. ř., tuto hranici nepřekračuje).¹⁵ Rozšíření soudcovské diskrece by problém nejednotné aplikace prohloubilo, nikoliv vyřešilo; ze stejného důvodu ostatně Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 2901/23 protiústavní prolomení koncentrace odvolacím soudem označil za jeden z projevů strukturálního problému české civilní justice.¹⁶

Kritérium přiměřenosti.

Intenzita zásahu do práva na soudní ochranu je zmírněna tím, že zákon stanoví výjimky z koncentrace, účastníci jsou poučováni o koncentraci soudem (§ 119a o. s. ř.) a mají před dosažením koncentračního bodu dostatečný časový prostor k uplatnění veškerých skutkových tvrzení. Právo být vyslechnut soudem tak není vyloučeno, ale podmíněno procesní aktivitou ve stanoveném čase. Je přitom třeba zdůraznit, že zásada koncentrace řízení se ze své podstaty netýká právního posouzení ani právní kvalifikace tvrzeného nároku, ale vztahuje se pouze na skutková tvrzení, jimiž je nárok jakožto předmět řízení vymezen, a na označení důkazů, jichž se účastník dovolává.¹⁷ Koncentrace tak ponechává účastníkům plný prostor pro právní argumentaci a vyjádření stanoviska k věci, omezuje je toliko při plnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní ohledně skutkových okolností.¹⁸ Soudy se přitom při uplatňování procesních pravidel musí vyvarovat jak excesivní rigiditě, která by mohla ohrožovat materiální spravedlnost řízení jako celek, tak přílišné flexibility, jež by vedla k odstranění procesních požadavků stanovených zákonem a předvídatelnosti procesního postupu soudu.¹⁹ Zákonná koncentrace řízení dle § 118b o. s. ř. práhu nepřiměřeného omezení práva na soudní ochranu nedosahuje: účastníkovi není bráněno v přístupu k soudu ani ve věcném projednání jeho nároku, ale pouze v uplatnění tvrzení, které mohl a měl uvést dříve.

Procesní odpovědnost účastníků, poučovací povinnost a rovnost zbraní

V civilním sporném procesu strany svou vlastní aktivitou musí přispívat k objasnění skutkového stavu. Jak zdůrazňuje Ústavní soud, civilní sporný proces je založen na systému procesních stran v kontradiktorním postavení: strany proto musí vlastní aktivitou (iniciativou) přispívat k objasnění skutkového stavu. Na rozdíl od řízení nesporného v něm není úkolem soudce „hrát roli skutkového policisty“ a vyšetřovat příliš aktivně – bez ohledu na iniciativu účastníků řízení – skutkový stav.²⁰ Soud primárně rozhoduje na základě „zjištěného skutkového stavu věci“ (§ 153 odst. 1 o. s. ř.) – jak byly věci v řízení prokázány, nikoliv na základě stavu „skutečného“. Úmyslem zákonodárce po roce 1989 bylo koncepčně posilovat v účastnících sporného řízení pocit odpovědnosti za výsledek sporu v duchu zásady *vigilantibus iura scripta sunt* (práva náleží bdělým), což se projevilo v novelách provedených zákony č. 519/1991 Sb., č. 30/2000 Sb. a č. 7/2009 Sb.²¹

Přitom zůstává podle zákona v civilním sporném řízení klíčová (primární) iniciativa a odpovědnost procesních stran, ačkoli soud v nalézacím řízení neplní roli jen pasivního aktéra, neboť jeho úlohou je zajistit naplnění účelu soudnictví – nesmí se však chovat nepřiměřeně proaktivně, a navíc ve prospěch jen jedné strany sporu.²² V civilním sporném řízení proto nemůže být výlučnou odpovědností soudu zjistit rozhodný „pravdivý“ skutkový stav bez ohledu na aktivitu procesních stran, tj. bez ohledu na jejich skutková tvrzení a důkazní návrhy. Neaktivitu procesních stran nemůže soud bez dalšího suplovat.²³

Součástí materiálního vedení řízení (tj. aktivního vedení dokazování soudem) je poučovací povinnost soudu dle § 118a o. s. ř. Jak Ústavní soud zdůraznil, neplnili účastníci řízení dostatečně své základní povinnosti tvrzení a důkazní, musí je nalézací soud aktivně vyzvat a poučit, aby svoji „nečinnost“ napravily a aby neprohrály spor jen pro neunesení procesního břemene – bez předchozího „varování“ ze strany soudu. Soudy podle zákona musí dát „prohrávajícímu“ účastníkovi řízení reálnou šanci k nápravě – aby dotvrdil (tj. doplnil) rozhodné skutečnosti a dodatečně navrhl důkazy. Zákonnou poučovací

povinnost soudu ve smyslu § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. však nelze vnímat jako neomezené zmocnění soudu k paternalistickému vedení sporu.²⁴ Meze přiměřené aktivity soudu při poučování účastníků řízení ohledně jejich povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní je proto v jednotlivých případech třeba hodnotit právě perspektivou zásady rovnosti zbraní ve smyslu čl. 37 odst. 3 Listiny. Ani poučení soudem nesmí nepřiměřeně zvýhodňovat jednu procesní stranu oproti druhé.²⁵

Tato omezení jsou pak zvláště akcentována po dosažení koncentračního bodu. Poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. zákonnou koncentraci „prolamuje“; proto s ní musí soudce zacházet citlivě, aby neporušil zásadu rovnosti zbraní.²⁶ Výslovně pak Ústavní soud judikoval, že z pohledu zásady rovnosti zbraní (a spravedlivého procesu v širším slova smyslu) není možné koncentraci řízení opakovaně prolamovat (oddalovat či obcházet) nepřiměřeným poučováním účastníků řízení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. Takový postup by totiž byl v rozporu se smyslem zákonné koncentrace nalézacího řízení. Soud poučovat má, ale jenom ve správný čas, citlivě, a tak, aby neporušoval zásadu rovnosti účastníků.²⁷

Pokud je tedy žalobkyně přesvědčena o existenci diskriminačního důvodu výpovědi, je v jejím vlastním zájmu, aby rozhodné skutečnosti uvedla již v žalobě nebo nejpozději před dosažením koncentračního bodu dle poučení soudu podle ustanovení § 119a o. s. ř. S touto povinností ostatně přímo počítá i připravovaný věcný záměr civilního řádu soudního, který stranám výslovně ukládá povinnost pravdivosti, jejímž smyslem je, aby strany řízení včas, úplně a pravdivě uvedly veškeré skutečnosti rozhodné pro věc a aby k jejich prokázání včas navrhly důkazy.²⁸

Pokud byla námitka žalobkyně poprvé vznesena až v odvolacím řízení, a to nikoli v reakci na argumentaci žalovaného či na průběh dokazování, ale v reakci na nepříznivý vývoj sporu, přihlédnutí k této námitce by vedlo k neoprávněnému prolomení zásady rovnosti zbraní. Žalovaný by totiž byl nucen svou procesní obranu zásadně změnit v okamžiku uplatnění nového skutkového tvrzení protistranou v odvolacím řízení, a to v momentě, kdy již svou dosavadní procesní obranu založil na řádně uplatněných a prokázaných

skutkových okolnostech sporu, čímž by byl žalovaný postaven do podstatně nevýhodnější situace než jeho protistrana. Je přitom třeba zdůraznit, že zásada rovnosti zbraní, respektive rovnost příležitostí, mimo jiné znamená, že každé procesní straně má být dána přiměřená možnost přednést svou záležitost za podmínek, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana.²⁹ Zásada rovnosti zbraní tedy chrání obě procesní strany symetricky, nikoliv pouze tu, která tvrzení uplatňuje. Jak ostatně výstižně vyjadřuje judikatura Nejvyššího soudu, smyslem koncentrace řízení je mimo jiné čelit procesní nezodpovědnosti účastníka či dokonce vědomému nebo úmyslnému využívání důkazních prostředků v pozdějších fázích řízení a tím i komplikacím a průtahům.³⁰

V předmětném řízení přitom měla žalobkyně dostatečný časový prostor k uplatnění svého tvrzení o údajném diskriminačním důvodu výpovědi ještě před (původní) koncentrací řízení. V době před dosažením koncentračního bodu jí musely být všechny rozhodné skutkové okolnosti známy, a proto nelze přisvědčit názoru Nejvyššího soudu, že by zákonná koncentrace řízení nepřiměřeně zasahovala do práva žalobkyně na soudní ochranu a znemožnila jí řádně uplatnit všechna relevantní skutková tvrzení.

Argument Nejvyššího soudu, že současné znění § 118b o. s. ř. může bránit účastníkům reagovat na „překvapivý průběh dokazování“, proto nelze v této věci plně přijmout. Jestliže bylo v předmětném řízení mezi stranami sporné, zda žalobkyni byla ukončena pracovní smlouva z důvodu její nadbytečnosti a probíhalo k tomu dokazování, v jehož důsledku došlo k vyvrácení žalobních tvrzení procesní obranou žalovaného, nelze hovořit o „překvapivém průběhu dokazování“ – naopak zcela překvapivým by bylo tvrzení žalobkyně v odvolacím řízení ohledně nového důvodu výpovědi.

Nadto pokud by nově tvrzené skutkové okolnosti nastaly až po prvním jednání ve věci, uplatní se zákonná výjimka z koncentrace řízení podle § 118b o. s. ř. Stejně tak skutečnosti nebo důkazy vzniklé až po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně lze uplatnit za podmínek podle § 205a o. s. ř. Z těchto důvodů proto

nelze dovodit, že by zákonná koncentrace řízení mohla nepřiměřeně zasáhnout do práva na soudní ochranu nebo rovnosti účastníků, jak tvrdí Nejvyšší soud. Účastníci dle aktuální právní úpravy mají dostatek procesních prostředků, jak na pozdě nastalé skutečnosti reagovat způsobem, který je pro oba účastníky spravedlivý a předvídatelný.

V této souvislosti lze odkázat na závěry nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23, ze kterého vyplývá, že institut koncentrace řízení ve smyslu § 118b o. s. ř. je nástrojem soudu, jak naplnit ústavní právo účastníků řízení na pojednání a rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě. Jinak řečeno: procesní předpisy nutí účastníky, aby včas „odkryli karty“, a soud, aby postupoval koncentrovaně, neodročoval jednání a v rozumné době rozhodl.³¹ Je přitom příznačné, že Ústavní soud v uvedeném nálezu označil protiústavní prolomení principu koncentrace civilního sporného řízení a principu neúplné apelace odvolacím soudem za součást strukturálního problému české civilní justice, a posoudil ústavní stížnost meritorně – nikoli proto, aby koncentraci jako takovou zpochybnil, ale naopak proto, aby její dodržování posílil.³² Ústavní soud dosud § 118b o. s. ř. jako takový nezrušil ani neshledal protiústavním, a to přestože měl opakovaně příležitost tak učinit.³³ Tato skutečnost sama o sobě svědčí ve prospěch ústavní konformity institutu zákonné koncentrace řízení.

Vztah koncentrace k principu neúplné apelace a systémové důsledky zrušení

Z hlediska vztahu zákonné koncentrace řízení a principu neúplné apelace je klíčové, že oba instituty tvoří vzájemně provázaný systém: i v odvolacím řízení má soud povinnost postupovat podle § 118a o. s. ř. a musí účastníky řízení poučit o jejich povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, je-li to pro řádné objasnění skutkového stavu potřebné. Takové poučení odvolacím soudem ovšem nemůže vést k uplatnění nových skutečností nebo důkazů v rozporu s § 205a nebo § 211a o. s. ř.³⁴ Jinak řečeno, bylo by v rozporu se strukturálním pojetím civilního sporného procesu, kdyby odvolací soud zákonnou poučovací povinností využíval způsobem, který by vedl k neoprávněnému prolomení zákonné koncentrace a principu neúplné apelace.

Ústavní soud přitom výslovně vymezil, kdy je prolomení koncentrace v odvolacím řízení legitimní a kdy protiústavní. Pobídka účastníka (i zastoupeného advokátem) k doplnění tvrzení a důkazních návrhů v podobě poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. patří primárně do nalézacího řízení. Je v rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení, prolomí-li odvolací soud v odvolacím řízení, ovládaném principem neúplné apelace, neoprávněně zásadu koncentrace nalézacího řízení prostřednictvím nepřipadného poučení jednoho z účastníků.³⁵ Naproti tomu za legitimní Ústavní soud považuje poučení odvolacím soudem tehdy, nesplní-li nalézací soud řádně svoji zákonnou poučovací povinnost, či v případě, že odvolací soud změnil právní názor, a proto musí vytvořit účastníkům řízení procesní prostor k dotvrzení (tj. doplnění) relevantních skutečností – jde o procesně správný postup směřující ke skončení věci v odvolací instanci.³⁶

Z hlediska právní jistoty účastníků je také obtížně představitelné, aby se koncentrace řízení posuzovala případ od případu na základě volného uvážení soudu podle toho, zda pozdě doplněné skutkové okolnosti a důkazní návrhy způsobí či nezpůsobí průtahy řízení. Zatímco Nejvyšší soud spatřuje příčinu nejednotné aplikační praxe v přílišné přísnosti § 118b o. s. ř., opak je pravdou: zavedení soudcovské diskrece by tuto nejednotnost ještě prohloubilo. Je přitom signifikantní, že Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 2901/23 napadené rozhodnutí zrušil právě proto, že odvolací soud koncentraci protiústavně prolomil – a nikoli proto, že by ji aplikoval příliš přísně. Odvolací soud „aplikoval procesní pravidla nepřiměřeně, v rozporu s legitimním očekáváním stěžovatele“.³⁷ Tento závěr je přímým protiargumentem k tezi Nejvyššího soudu, že striktní zákonná koncentrace sama o sobě zakládá protiústavní stav: naopak, protiústavním je její neoprávněné prolamování.

Závěr

Není proto důvodu uvažovat o úplném zrušení § 118b o. s. ř., protože takový krok by fakticky znamenal návrat k principu plné apelace, který by ve sporném řízení zcela popíral zásadu dispoziční a procesní odpovědnosti účastníků za průběh a výsledek řízení, vedl by k nepři-

měřenému prodlužování sporů a byl by v rozporu jak s požadavkem na efektivní ochranu práv, tak s principem právní jistoty. Zrušení § 118b o. s. ř. by nadto vyvolalo závažnou systémovou nekonzistenci v rámci platné procesní úpravy: ustanovení § 205a o. s. ř. omezující přípustnost novot v odvolacím řízení by zůstalo nedotčeno, zatímco zákonná koncentrace v prvním stupni by zanikla. Vznikla by tak paradoxní situace, v níž by účastníci mohli fakticky obcházet omezení novot v odvolacím řízení prostřednictvím opožděného předkládání skutkových tvrzení v řízení prvostupňovém, přičemž princip neúplné apelace (§ 205a o. s. ř.) a zákonná koncentrace řízení (§ 118b o. s. ř.) mají z povahy věci obdobný účel a jsou na sebe vzájemně navázány.³⁸

Pokud by však měl být institut koncentrace řízení do budoucna modifikován,

je namístě uvažovat o legislativním rozšíření zákonem výslovně stanovených výjimek z koncentrace dle § 118b o. s. ř., a to například v případě, kdy soud oběma účastníkům s jejich souhlasem poskytne dodatečnou lhůtu na doplnění tvrzení či důkazů. Takové řešení by respektovalo dispoziční zásadu a zároveň by nenarušovalo rovnost účastníků ani předvídatelnost procesního postupu, byť je nutné dodat, že praktická využitelnost takové výjimky by byla velice omezená – souhlas obou stran s prolomením koncentrace řízení by byl v soudní praxi sporných řízení spíše výjimečný. Je v neposlední řadě příznačné, že i věcný záměr civilního řádu soudního, jak jej zpracovala pracovní skupina zřízená Ministerstvem spravedlnosti,³⁹ zachovává koncentraci řízení jako nezbytný prvek moderního civilního sporného procesu a navrhuje toliko její legislativní zpřesnění: soud by

mohl i bez návrhu nepřipustit nový skutkový přednes nebo důkazní návrh tehdy, jestliže jej strana ze své viny neuvedla již dříve a jestliže by se jeho připuštěním rozhodnutí věci podle přesvědčení soudu významně zdrželo.⁴⁰ I tento přístup tedy potvrzuje, že zákonodárce ani *de lege ferenda* nepovažuje zákonnou koncentraci řízení za protiústavní, ale hledá pro ni vhodnou legislativní podobu. ©

Mgr. Bc. Pavel Glos, Ph.D., advokát
act legal s.r.o., advokátní kancelář

Poznámky:

- ¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“).
- ² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“).
- ³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“).
- ⁴ Návrh, body 1–7.
- ⁵ Návrh, body 14–43.
- ⁶ Návrh, body 30 a 33.
- ⁷ Tamtéž, bod 43.
- ⁸ Tamtéž, bod 32.
- ⁹ Návrh, body 34 a 43.
- ¹⁰ Tamtéž, bod 43.
- ¹¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23 ze dne 8. 1. 2025, bod 21, s odkazem na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 6. 2016 ve věci Baka proti Maďarsku, č. stížnosti 20261/12, § 120; dále stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 ze dne 28. 11. 2017, bod 27.
- ¹² Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23 ze dne 8. 1. 2025, bod 23, s odkazem na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. 4. 2018 ve věci Zubac proti Chorvatsku, č. stížnosti 40160/12, § 96.
- ¹³ REMEŠ, Jiří. Praktický úvod do civilního řízení sporného. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 264–265, marg. č. 196.
- ¹⁴ Tamtéž, s. 265, marg. č. 196; srov. rovněž

- důvodovou zprávu k zákonu č. 30/2000 Sb.
- ¹⁵ Tamtéž, s. 266, marg. č. 196; srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 350/2006 ze dne 19. 4. 2006; nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 385/15 ze dne 8. 12. 2015.
- ¹⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23 ze dne 8. 1. 2025, bod 19.
- ¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 629/2011 ze dne 9. 1. 2013; nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2378/18 ze dne 9. 10. 2018; srov. REMEŠ, J., op. cit., s. 267, marg. č. 197.
- ¹⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 4182/2016 ze dne 28. 8. 2018: „Účelem koncentrace řízení je přinutit účastníky řízení, aby v příslušné lhůtě uplatnili všechny skutečnosti právně významné pro žalovaný nárok anebo pro obranu proti němu a označili důkazy způsobilé prokázat takto tvrzené skutečnosti, tj. aby splnili svou povinnost tvrzení a důkazní povinnost.“
- ¹⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23 ze dne 8. 1. 2025, bod 24, s odkazem na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 31. 1. 2017 ve věci Hasan Tunç a další proti Turecku, č. stížnosti 19074/05, § 32–33.
- ²⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23 ze dne 8. 1. 2025, bod 28.
- ²¹ Tamtéž, bod 30.
- ²² Tamtéž, bod 29.
- ²³ Tamtéž, bod 33.
- ²⁴ Tamtéž, body 34–35 a 37.
- ²⁵ Tamtéž, bod 38.
- ²⁶ Tamtéž, bod 41.

- ²⁷ Tamtéž, bod 44.
- ²⁸ Winterová, A., Dobrovolná, E., Dvořák, B., Pulkrábek, Z., Lavický, P., op. cit., s. 808 (část VI, oddíl 2.1).
- ²⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23 ze dne 8. 1. 2025, bod 26, s odkazem na nález sp. zn. III. ÚS 202/03 ze dne 13. 11. 2003 a nález sp. zn. Pl. ÚS 49/10 ze dne 28. 1. 2014, bod 28.
- ³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 6008/2016 ze dne 31. 8. 2017.
- ³¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23 ze dne 8. 1. 2025, bod 42.
- ³² Tamtéž, bod 19.
- ³³ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 231/11, a další rozhodnutí odmítající ústavní stížnosti napadající aplikaci § 118b o. s. ř. (dohledatelná v databázi NALUS).
- ³⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2901/23 ze dne 8. 1. 2025, bod 46.
- ³⁵ Tamtéž, bod 50.
- ³⁶ Tamtéž, bod 49.
- ³⁷ Tamtéž, bod 58.
- ³⁸ K vzájemné provázanosti § 118b a § 205a o. s. ř. srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 137/2014 ze dne 11. 1. 2016; dále Jirmanová, M., Šuk, P., op. cit., s. 278–280, marg. č. 200.
- ³⁹ Winterová, A., Dobrovolná, E., Dvořák, B., Pulkrábek, Z., Lavický, P., op. cit., s. 801.
- ⁴⁰ Tamtéž, s. 808 (část VI, oddíl 2.1, k bodům 217–219 věcného záměru).